

EFPP:n lausuntovastaukset sosiaalihuoltolain VN/35729/2023

muutosehdotukseen

Vastaukset perustuvat näkemykseen, että lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen palveluita tai moniammatillista yhteistyötä ei tule vähentää. Suomalaisten perheneuvoloiden juuret ovat 1900-luvun alun lastensuojelussa ja pyrkimyksessä ehkäistä syrjäytymistä. Palvelu on kehittynyt aatteellisesta hyväntekeväisyydestä yhdeksi hyvinvointialueiden lakisääteisistä peruspalveluista. Vuonna 1972 voimaan tullut kansanterveyslaki velvoitti kunnat järjestämään kasvatusneuvontaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) arvion mukaan sosiaalihuoltolain piirissä olevissa perhepalveluissa, joihin myös perheneuvolat lukeutuvat, on vuosittain yhteensä noin 150 000 lapsiasiakasta.

Psykologien ja sosiaalityöntekijöiden asiantuntemusta tai toimivaa kasvatus- ja perheneuvolatoimintaa ei tule heikentää tai lopettaa säästötoimien vuoksi. Ehkäisevä mielenterveystyö ja mielenterveyden edistäminen ovat keskeinen osa sosiaalihuoltoa ja asiakkaiden hyvinvoinnin turvaamista.

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Esitystä ei voida kokonaisuudessaan pitää kannatettavana. Tavoitteena on palveluiden selkeyttäminen, mutta käytännössä esitys heikentää varhaisen tuen palveluita, moniammatillista työskentelyä sekä psykologista osaamista. Riski ongelmien siirtymisestä raskaampiin (kuten erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun) palveluihin lisääntyy. Sosiaalityöntekijöiden työn kuormitus ja vastuu kasvavat ilman riittäviä resursseja. Esitys voi heikentää sekä palveluiden laatua että työntekijöiden mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa asiakastyötä.

Lasten ja nuorten oireilu syntyy ja ilmenee usein suhteissa, perheissä ja yhteisöissä. Siksi palvelujärjestelmän tulisi tukea myös perhe-, verkosto- ja ryhmämuotoisia työskentelytapoja yksilökeskeisten ratkaisujen sijaan. Lasten ja perheiden tilanteet ovat monisyisiä ja edellyttävät samanaikaisesti psykologista, sosiaalista ja kasvatuksellista asiantuntemusta. Moniammatillisuus ei ole palvelujärjestelmän ylimääräinen rakenne, vaan laadukkaan ja turvallisen arvioinnin edellytys. Moniammatillinen alkuarvointi varmistaa tarkoituksenmukaisen avun ja tuen saamista mahdollisimman nopeasti.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ehdotukset eivät kaikilta osin vastaa tavoitteita. Esityksen tavoitteena on vahvistaa perustason palveluita ja kustannusvaikuttavuutta, mutta käytännössä varhaisen tuen heikentäminen esimerkiksi psykologiresursseista leikatessa kasvattaa raskaampien palveluiden tarvetta. Psykologinen asiantuntemus ei ole vain täydentävä resurssi, vaan keskeinen osa lasten kehityksellisten, traumaperäisten ja vuorovaikutuksellisten ongelmien

kokonaisvaltaista arviointia ja hoidon suunnittelua. Moniammatillisuuden kaventaminen heikentää palveluiden integraatiota ja lisää palveluiden pirstaloitumisen riskiä. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden asema voi heikentyä, kun vastuita lisätään ilman riittävää tukea ja resursseja.

3. Erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva 5 a §

Pykälä ei ole kannatettava esitettyssä muodossa. Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden tilanteet edellyttävät moniammatillista osaamista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Psykologisen asiantuntemuksen merkitystä ei huomioida riittävästi.

4. Hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a §

Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ovat kannatettavia, mutta pykälä jää liian yleiselle tasolle. Samalla kun hyvinvoinnin merkitystä korostetaan, esitys heikentää konkreettisia varhaisen tuen palveluita. Tämä on ristiriitaista. Ilman riittäviä resursseja ja moniammatillisia rakenteita pykälä ei käytännössä vahvista hyvinvointia.

5. Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus

Ehdotukset eivät ole riittävän selkeitä tai toteuttamiskelpoisia. Sosiaalityö on vaativaa psykososiaalista asiantuntijatyötä, jota ei voida kaventaa hallinnolliseksi koordinoinniksi. Esitys lisää riskiä sosiaalityöntekijöiden työn kuormittumisesta ja aseman heikkenemisestä. Uhkana on sosiaalityön ja -ohjauksen painottuminen taloudellisten paineiden vuoksi sosiaalipalvelujen "portinvartijuuteen" varsinaisen muutostyön sijaan.

6. Lapsiperhepalvelu

Ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta jää epäselväksi suhteessa sille asetettuihin laajoihin psykososiaalisiin tavoitteisiin. Taloudellinen tuki ei korvaa psykososiaalista tukea eikä moniammatillista työskentelyä. Erityisesti psykologisen asiantuntemuksen vähentäminen perustason palveluista on huolestuttavaa. Esitys voi lisätä palveluiden pirstaloitumista ja kuormittaa sekä sosiaalityöntekijöitä että muita perustason palveluita.

Perheneuvolassa asiakkaana on yleensä koko perhe. Perheneuvolan tehtäviä ovat esimerkiksi lapsiperheiden omien voimavarojen vahvistaminen ja vanhemmuuden tukeminen. Kasvatus- ja perheneuvonnassa on vuosittain arviolta 50 000 asiakasta. Tätä matalan kynnyksen järjestelmää on syytä varjella.

7. Työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuki

Toimintakyvyn haasteet liittyvät usein mielenterveyteen ja sosiaalisiin ongelmiin, joiden ymmärtäminen ja hoidon suunnittelu edellyttävät vahvaa asiantuntijatyötä. Esityksessä korostuvat hallinnolliset tavoitteet enemmän kuin psykososiaalinen kuntoutus.

9. Sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaihe

Ehdotukset eivät ole kaikilta osin selkeitä tai käytännössä toimivia. Tuen tarpeen arviointi, tarvittavan tuen suunnittelu ja toteutus edellyttää aikaa, riittäviä resursseja,

moniammatillisuutta ja asiantuntemusta. Jos resurssit eivät säästöpainneiden ja lyhyen tähtäimen säästölaskelmien vuoksi ole oikein mitoitettu ja kohdennettu (erityisesti psykologisen osaamisen väheneminen), riskinä on ongelmien tunnistamisen ja tarkoituksenmukaisen avun ja tuen saamisen viivästyminen.

10. Asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä

Ehdotukset eivät ole riittävän selkeitä. Omatyöntekijämalli toimii vain, jos työntekijöillä on riittävästi aikaa ja resursseja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Esitys ei huomioi riittävästi henkilöstön kuormitusta. Sosiaalityöntekijöiden asema voi heikentyä, jos vastuut kasvavat ilman riittävästi tukea.

11. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen asiakasmitoitus

Ehdotus ei ole riittävän selkeä eikä toteuttamiskelpoinen nykyisessä henkilöstötilanteessa. Pelkkä asiakasmäärä ei kuvaa työn vaativuutta. Lasten ja perheiden tilanteet edellyttävät moniammatillista tukea, ymmärrystä lapsen psykologisesta kehityksestä, ja riittäviä resursseja.

13. Sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät

14. Sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija

Ehdotus ei ole täysin selkeä. Sosiaalihuollon johtaminen edellyttää vahvaa substanssiosaamista ja toimivia palvelurakenteita.

15. Asiakastietojen kirjaaminen

Kirjaamisen sujuvoittaminen on kannatettavaa, mutta liiallinen keventäminen voi heikentää asiakkaiden oikeusturvaa ja palveluiden jatkuvuutta.

16. Asiakasmaksut

Maksujen nousu voi estää erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia hakeutumasta palveluihin ajoissa. Tämä lisää riskiä ongelmien pitkittymiseen ja raskaampien palveluiden tarpeeseen myöhemmin.

17. Muut säädösmuutokset

18. Taloudelliset vaikutukset

Esitysluonnos ei anna riittävästi kuvaa taloudellisista vaikutuksista. Lyhyen aikavälin säästöjä korostetaan, mutta pitkän aikavälin kustannuksia ei arvioida riittävästi. Varhaisen tuen heikentäminen voi lisätä erikoissairaanhoidon, lastensuojelun ja muiden korjaavien palveluiden tarvetta.

19. Muut vaikutukset ja yhteisvaikutukset

Esitysluonnos uhkaa lakimuutoksen kautta lopettaa Suomessa toimivan kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan. Tämä muodostaa huomattavan riskin lapsien, nuorten ja perheiden hyvinvoinnille. Mielenterveyskriisin ollessa huomattava yhteiskuntaa kuormittava tekijä, ei toimivaa perheneuvolajärjestelmää ole syytä lähteä heikentämään.

Moniammatillisuuden heikentäminen, psykologiresurssien vähentäminen ja henkilöstön kuormittuminen voivat yhdessä heikentää palveluiden laatua ja saavutettavuutta.

26.5.2026

EFPPn hallituksen puolesta,

Sari Sundvall-Piha

puheenjohtaja

Ilkka Koponen

varapuheenjohtaja

Antti-Jussi Pyykkönen

tutkimuksen edistämisen työryhmän jäsen